

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ MÜLKİ PROSESSUAL QANUNVERİCİLİYİNİN SİSTEMİ

Hüseyn Əsgərov,
BDU, “Mülki proses və kommersiya hüququ” kafedrasının dissertantı.

(AR MPM) 1.1-ci maddəsində təsbit edildiyi kimi, Mülki-prosessual qanunvericiliyin sisteminə, mülki-prosessual hü-

Məqalədə Azərbaycan Respublikasının mülki prosesual qanunvericiliyinin sistemi təhlil edilmişdir. Mülki proses dövlətdaxili mülki-prosessual qanunvericiliyinin və beynəlxalq hüquq normalarının birgə tənzimləmə predmetini təşkil edir. Mülki proses müxtəlif və çoxşaxəli hərəkətləri əhatə edir, lakin onların hər biri yekun məqsədə – konkret mülki iş üzrə ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsinə xidmət edir. Azərbaycan Respublikasının mülki-prosessual qanunvericiliyinin sistemi Konstitusiya, məcəllələr, qanunlar, Prezident fərmanları, Nazirlər Kabinetinin qərarları, beynəlxalq müqavilə və sazişlər daxildir. Azərbaycan Respublikasının mülki prosesual qanunvericilik sistemi beynəlxalq və dövlətdaxili normaların nisbəti məsələsində Respublikamızın tərəfdar çıxdığı beynəlxalq hüquqi normalara üstünlük verir. Həm Konstitusiya, həm Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsi, həmçinin digər qanunlarda müvafiq məsələ öz təsbitini tapmışdır.

ququn normalarını özündə əks etdirən hüquqi aktlar, Konstitusiya, AR MPM, qanunlar, AR-in tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələr daxildir. Qeyd olunan maddələrə əsasən, AR-in qanunvericilik sisteminin əsasında Konstitusiya dayanır. AR MPM-in 1.2-ci maddəsində qeyd olunduğu kimi AR Konstitusiyası AR-in bütün ərazisində ali hüquqi qüvvəyə malikdir. Bütün qanunlar və digər normativ hüquqi aktlar AR Konstitusiyası əsasında və ona uyğun olaraq qəbul edilir. Belə ki, AR Konstitusiyasının 12, 25.1, 26, 60, 61, 62, 71, 125-132, 148,

Açar sözlər: mülki proses, qanunvericilik, sistem, Azərbaycan Respublikası, qanun, fərman, mənbə, konstitusiya, prinsip, məhkəmə.

149, 151-ci maddələri mülki-prosessual hüquq münasibətlərinin tənzimlənməsinə yönəlmişdir.

Mülki-prosessual qanunvericiliyin sistemi mülki-prosessual hüququn mənbələri ilə əlaqəlidir. AR Konstitusiyasının 48-ci maddəsinə müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsi

Bildiyimiz kimi, mülki prosesin əsas məqsədlərindən biri, pozulmuş hüquqların bərpasıdır. Konstitusiyasının 12-ci maddəsində qeyd edilir ki, insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının, AR vətəndaşlarına layiqli həyat səviyyəsinin təmin edilməsi dövlətin ali məqsədidir. Layiqli həyat səviyyəsinə nail olmaq üçün insanların hüquq və azad-

lıqlarından layiqincə istifadəsi və həmin hüquq və azadlıqların pozulması zamanı bərpası nəzərdə tutulur. Pozulmuş hüquqların bərpası əsasən ədalət mühakiməsi yolu ilə məhkəmələr tərəfindən həyata keçirilir. Bu müddə qanunvericilikdə də öz əksini tapmışdır. Belə ki, Məhkəmələr və hakimlər haqqında AR Qanununun məhkəmələrin vəzifələri adlı 3-cü maddəsində qeyd edilir ki, məhkəmələr ədalət mühakiməsini həyata keçirərkən AR Konstitusiyasında təsbit edilmiş insan və vətəndaş hüquqlarını və azadlıqlarını həyata keçirirlər [3].

AR Konstitusiyasına əsasən, hamı qanun və məhkəmə qarşısında bərabərdir. Hər kəsin qanunla qadağan olunmayan üsul və vasitələrlə öz hüquqlarını və azadlıqlarını müdafiə etmək hüququ vardır. Dövlət hər kəsin hüquqlarının və azadlıqlarının müdafiəsinə təminat verir.

Göründüyü kimi, qanun qarşısında bərabərlik prinsipi AR Mülki prosessual qanunvericilik sisteminin fundamentini təşkil edən elementlərdəndir. Bu prinsip AR Konstitusiyası ilə yanaşı, AR Konstitusiya Məhkəməsi haqqında Qanununda (m. 26), AR MPM-də (m. 8) və dirgər qanunvericilik aktlarında müəyyən edilmişdir.

Bununla yanaşı, AR Konstitusiyasında mülki prosesin ən vacib müddəalarından olan hüquq və azadlıqların məhkəmə təminatı, hüquqi yardım almaq hüququ, məhkəmə aidyyətinin dəyişdirilməsinə yol verilməməsi, insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təminatı, məhkəmə hakimiyyətinin həyata keçirilməsi, ədalət mühakiməsinin

həyata keçirilməsinin əsas prinsipləri və şərtləri müəyyən edilir. Bəzi müəlliflərin fikrincə [6, 91], Konstitusiyada ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsinin prinsip və şərtlərinin məhdudlaşdırılmasına cəhd göstərilmişdir. Konstitusiyanın 127-ci maddəsini hərfi baxımdan şərh etsək, həmin maddədə yalnız bir prinsipin – çəkişmə prinsipinin təsbit olunduğu görünür. Aşkarlıq, təqsirsizlik prezumpsiyası və s. isə ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi şərtləri kimi müəyyən edilmişdir. Belə qənaətə gəlmək olar ki, 127-ci maddənin mətni hazırlanarkən BMT Baş Məclisinin 1985-ci il tarixli Məhkəmə orqanlarının müstəqilliyinin əsas Prinsipləri adlı Qətnaməsinin müddəaları əsas götürülmüşdür. Bu məsələ AR qanunvericiliyinin beynəlxalq hüquq normalarına əsaslanmasının bir daha sübut edir.

Mülki-prosessual hüquq münasibətlərinin tənzimlənməsi sferasında əsas normativ-hüquqi akt 28 dekabr 1999-cu il tarixli, 780-IQ nömrəli AR MPM-in Təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə məsələləri haqqında” AR Qanunu ilə təsdiq edilmiş Mülki-Prosessual Məcələdir. Mülki proses nəzəriyyəsində mülki-prosessual məcəllə adətən mülki-prosessual qanun da adlandırılır.

Ümumiyyətlə, AR mülki prosessual qanunvericiliyi sistem daxilində beynəlxalq və dövlətdaxili normaların nisbəti məsələsində AR-in tərəfdar çıxdığı beynəlxalq hüquqi normalara üstünlük verir. Belə ki, AR MPM-in 1.5-ci maddəsinə əsasən, AR-in tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdə prosessual qanunvericilikdən fərqli qaydalar müəyyən

edilərsə, beynəlxalq müqavilənin qaydaları tətbiq edilir.

AR MPM-in 3-cü maddəsi mülki prosesual qanunvericiliyin zamana və məkana görə qüvvəsi ilə bağlı məsələləri tənzimləyir. Həmin maddədə qeyd edilir ki, məhkəmə icraatı işə baxılan, ayrı-ayrı prosesual hərəkətlər həyata keçirilən və yaxud məhkəmə aktı icra edilən zaman qüvvədə olan mülki prosesual qanuna əsasən aparılır. AR-in ərazisində hər hansı haldan asılı olmayaraq, AR-in mülki prosesual qanunvericiliyi qüvvədə olur.

AR-in ərazisindən kənarında AR mülki prosesual qanunvericiliyinin müddəaları AR-in bayrağını daşıyan və yaxud tanınma nişanı olan dəniz, çay və yaxud hava gəmilərində və ya onların olduğu limanlarda tətbiq olunur. AR-in tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrlə AR mülki prosesual qanunvericiliyinin məkana görə tətbiqinin digər qaydaları da müəyyən oluna bilər.

Bütün fiziki və hüquqi şəxslər özlərinin qanunla qorunan hüquq və azadlıqlarını, eləcə də maraqlarını qorumaq və təmin etmək məqsədi ilə qanunla müəyyən edilmiş qaydada məhkəmə müdafiəsindən istifadə etmək hüququna malikdirlər.

Məhkəmələr tərəfindən mülki işlər və iqtisadi mübahisələrin baxılması və araşdırılması qaydasını AR MPM tənzimləyir. Mülki prosesual hüququn mənbəyi kimi AR MPM-in səciyyəvi xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, o nəinki mülki məhkəmə icraatını, həmçinin iqtisadi və münisflər məhkəməsinin mühakimə icraatını tənzimləyən normaları özündə əks etdirir.

AR MPM-in daxili quruluşu 4 bölməyə ayrılır. Onun birinci bölməsi bütün mühakimə icraatı üçün əhəmiyyət kəsb edən mülki prosesual normalardan ibarətdir. Bu normalar mülki məhkəmə icraatının ümumi hissəsini təşkil edir.

AR MPM-in ikinci bölməsində təsbit olunmuş normalar isə işin məhkəmədə aparılmasının ayrı-ayrı mərhələlərini tənzimləyir. Bu normalar mülki məhkəmə icraatının xüsusi hissəsini təşkil etməklə yanaşı, birinci instansiya məhkəməsində icraatla bağlı normaları özündə əks etdirmişdir.

MPM-in üçüncü bölməsinə daxil olan normalar məhkəmə aktlarına yenidən baxılması ilə əlaqədar münasibətləri nizamlayır. Bu bölməyə daxildir: apellyasiya instansiyası məhkəməsində icraat, birinci instansiya məhkəmələrinin qəraradlarından şikayət verilməsi, kassasiya instansiyası məhkəməsində icraat, əlavə kassasiya qaydasında icraat, hüquq və azadlıqların pozulması ilə bağlı yeni hallar üzrə icraat və qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə aktlarına yeni açılmış hallar üzrə yenidən baxılması üzrə icraatla bağlı normalar.

MPM-in dördüncü bölməsini isə xarici şəxslərin iştirakı ilə əlaqədar normalar təşkil edir. Bura aiddir: məhkəmələrin beynəlxalq səlahiyyətləri, xarici dövlətin məhkəmə qətnamələrinin məcburi icrası, xarici dövlət məhkəmələrinin qətnamələrinin tanınması və s.

Mülki-prosesual münasibətləri tənzimləyən qanunlara misal olaraq, Məhkəmələr və Hakimler haqqında, Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında, Konstitusiyaya Məhkəməsi haq-

qında, İcra haqqında, Vətəndaşların hüquq və azadlıqlarını pozan qərar və hərəkətlərdən (hərəkətsizlikdən) məhkəməyə şikayət edilməsi haqqında qanunları qeyd etmək olar.

Məhkəmələr və hakimlər haqqında 1997-ci il Qanunu Azərbaycanda ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə Konstitusiyasında təsbit olunmuş müstəqil məhkəmə hakimiyyəti yaratmağa yönəlmişdir. Qanun, məhkəmə hakimiyyəti, ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsinə dair əsas müddəalar, məhkəmə sistemi, məhkəmələrin fəaliyyətinin təşkilati təminatı, hakimlərin statusu, təyin edilməsi, səlahiyyətləri, maddi və sosial təminatı, səlahiyyətlərinə xitam verilməsi, intizam məsuliyyəti ilə bağlı məsələlər üzrə normalar müəyyən edilmişdir.

AR-də ədalət mühakiməsinin qanun əsasında yaradılan məhkəmələr həyata keçirir. AR Konstitusiyasının 125-ci maddəsinin VI hissəsinə uyğun olaraq məhkəmələrin səlahiyyətlərinin dəyişdirilməsi məqsədilə müəyyən olunmamış hüquqi üsulların tətbiq edilməsi və fəvqəladə məhkəmələrin, eləcə də xarici dövlətlərin, yaxud bu qanunla nəzərdə tutulmayan qaydada məhkəmələrin yaradılması qadağandır [3]. AR məhkəmələrinin fəaliyyəti yalnız ədalət mühakiməsinin və qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallarda və qaydada məhkəmə nəzarətinin həyata keçirilməsinə yönəldilmişdir.

AR mülki prosessual qanunvericiliyində, konkret olaraq, Məhkəmələr və hakimlər haqqında Qanunun müxtəlif maddələrində təsbit olunan məhkəmə icraatının açıq aparılması (m. 12); məhkəmə aidiyyətinə riayət

edilməsi (m. 15); hakimlərin dəyişməzliyi (m. 97); hakimlərin müstəqilliyi (m. 100); hakimlərin toxunulmazlığı (m. 101) kimi müddəalar bəzi dövlətlərin qanunvericiliyində ədalət mühakiməsinin konstitusion prinsipləri kimi müəyyən edilmişdir[5, 406-411]. Bu məsələdə fikir müxtəlifliyi var. E.E.Abroşimova hesab edir ki, hakimlərin toxunulmazlığı məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyinin təmin edilməsi formalarından biridir, hakimlərin dəyişməzliyi isə müstəqilliyin qarantıyasıdır [4, 844-849].

Konstitusiya Məhkəməsi haqqında 2003-cü il Qanununun 1-ci maddəsində qeyd olunur ki, AR Konstitusiya Məhkəməsi Konstitusiya ilə onun səlahiyyətlərinə aid edilmiş məsələlərə dair ali konstitusiya ədalət mühakiməsi orqanıdır. Konstitusiya Məhkəməsinin əsas məqsədləri AR Konstitusiyasının aliliyini təmin etmək, hər kəsin hüquq və azadlıqlarını müdafiə etməkdir. Konstitusiya Məhkəməsinin fəaliyyəti AR Konstitusiyasının aliliyi, müstəqillik, kollegiallıq və açıqlıq prinsipləri əsasında qurulur. Konstitusiya Məhkəməsi müstəqil dövlət orqanıdır və təşkilati, maliyyə, habelə hər hansı başqa cəhətdən qanunvericilik, icra və digər məhkəmə hakimiyyəti orqanlarından, yerli özünüidarə orqanlarından, habelə hüquqi və fiziki şəxslərdən asılı deyildir. Hər hansı bir şəxs tərəfindən, hər hansı bir səbəbdən bilavasitə, yaxud dolayı yolla konstitusiya icraatına məhdudiyət qoyulması, təsir, hədə və müdaxilə edilməsi, habelə məhkəməyə hörmətsizlik göstərilməsi yol-verilməzdir və AR-in qanunvericiliyinə müvafiq surətdə məsuliyyətə səbəb olur [2].

Müxtəlif növ maddi münasibətləri tən-
zimpləyən digər qanunlar məsələn, Müflis-
ləşmə və iflas haqqında Qanunda, İstehlak-
çıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında Qa-
nunda, AR Mülki Məcəlləsində, AR Ailə
Məcəlləsində, AR Əmək Məcəlləsində və
digər normativ hüquqi aktlarda çoxlu sayda
mülki prosessual normalar nəzərdə tutul-
muşdur.

AR MPM-in 1.1-ci maddəsində Prezident
fərmanları və Nazirlər Kabinetinin qərarları
nəzərdə tutulmasa da, mülki-prosessual hüquq
münasibətlərinin tənziplənməsində Prezi-
dentin fərman və sərəncamları da xüsusi
əhəmiyyət kəsb edir. Nazirlər Kabinetinin
qərarlarına misal kimi Şahidlərə, ekspertlərə,
mütəxəssislərə və tərcüməçilərə ödənilməli
olan məbləğlərin miqdarı və verilməsi Qay-
dasının təsdiq edilməsi haqqında; Fiziki şəxs
barəsində icra sənədi icra olunarkən tələbin
yönəldilməsinə yol verilməyən əmlak növ-
lərinin dəqiq Siyahısının təsdiq edilməsi bar-
ədə; Üzərinə həbs qoyulmuş əmlakın sax-
lanması Qaydasının və şərtlərinin təsdiq
edilməsi barədə; Patent hüququnun girov
qoyulması barədə müqavilələrin qeydiyyatı
alınması Qaydaları”nın təsdiq edilməsi haq-
qında qərarlarını göstərmək olar.

AR tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavi-
lələr və sazişlər də mülki prosessual hüququ-
nun ümumi mənbəyinə aid etmək olar. AR
Konstitusiyasının 151-ci, AR MPM-in 1.5-
ci maddəsinə müvafiq olaraq AR-in tərəfdar
çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdə prosessual
qanunvericilikdən fərqli qaydalar müəyyən
edilsə, beynəlxalq müqavilələrin qaydaları
təbiiq edilir. Beynəlxalq müqavilələrlə bağlı

daha ətraflı növbəti paraqraflarda məlumat
verilir.

AR mülki prosessual qanunvericilik sis-
temində beynəlxalq hüquq normalarının yeri
məsələsində Avropa Məhkəməsi presedent-
lərinin hüquqi qüvvəsi, eyni zamanda AR
Ali Məhkəməsinin müvafiq sferada qəbul
etdiyi aktların hüquqi qüvvəsi məsələsi xüsusi
əhəmiyyət kəsb edir.

AR Avropa Şurasına üzv olmaqla onun
bir sıra konvensiyalarına, o cümlədən İnsan
hüquqları və əsas azadlıqların müdafiəsi
haqqında 1950-ci il Konvensiyasına qoşul-
muşdur. Konvensiya AR-in Prezidenti tərə-
findən Azərbaycan Avropa Şurasına üzv ol-
ma ərəfəsində – 25 yanvar 2001-ci ildə
Strasburqda imzalanmış və 25 dekabr 2001-
ci ildə AR-in Milli Məclisi tərəfindən rati-
fikasiya edilmişdir. Ratifikasiya haqqında
Qanun dövlət başçısı tərəfindən imzalan-
dıqdan sonra, 10 mart 2002-ci ildə Milli
Məclisin rəsmi orqanı olan «Azərbaycan»
qəzetində dərc olunmuşdur. AR tərəfindən
Avropa Konvensiyasının ratifikasiya edil-
məsilə bağlı sənəd Avropa Şurasının Baş
Katibinə təqdim edilmiş və 15 aprel 2002-
ci ildə depozitə edilmişdir. Həmin tarixdən
etibarən Azərbaycan dövləti İnsan hüquqları
üzrə Avropa Məhkəməsinin yurisdiksiyasına
daxil olmuşdur [1].

Son dövrlərə qədər kontinental hüquq
sistemində aid olan dövlətlərdə, o cümlədən
ölkəmizdə məhkəmə presedentinə istinad
edilməsinə yol verilmirdi. Lakin AR Prezi-
denti cənab İlham Əliyevin AR-də məhkəmə
sistemində müasirləşdirilməsi və AR-in bəzi
qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər və əla-

vələr edilməsi haqqında 2006-cı il 19 yanvar tarixli fərmanından sonra İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin presedent hüququnun tətbiqi önə çəkildi. Bu, yeni bir təkamül prosesinin başlanğıcı oldu.

AR Avropa Konvensiyasını ratifikasiya etdikdən sonra, Avropa Məhkəməsi qərarlarının icrası ilə bağlı dövlətdaxili qanunvericilikdə bir sıra dəyişikliklər baş vermişdir. Artıq Avropa Məhkəməsi presedentləri ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi zamanı, bundan əlavə normayaradıcılıq prosesində belə nəzərə alınır. Son dövrlər, Azərbaycanın nəinki ali məhkəmə instansiyaları, həmçinin rayon-şəhər məhkəmələri də öz qərarlarında Avropa Məhkəməsi presedentlərinə istinad edirlər.

Avropa Məhkəməsi qərarlarının tətbiqi ilə bağlı məsələlər AR Ali Məhkəməsinin praktikasında öz əksini tapmışdır. Ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi zamanı «İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında» Avropa Konvensiyası müddəalarının və İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin presedentlərinin tətbiqi haqqında AR Ali Məhkəməsi Plenumunun 2006-cı il tarixli Qərarında aşağıdakı vacib müddəalar təsbit edilmişdir. Məhkəmələrin nəzərinə çatdırılsın ki, insan hüquqları müasir dünyada ümumbəşəri mədəniyyətin mühüm tərkib hissəsidir. AR Konstitusiyasının 12-ci maddəsinə əsasən insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təmin edilməsi dövlətin ali məqsədidir. İnsan hüquqları ümumi səciyyəyə malikdir və onların həyata keçirilməsi ilə bağlı məhkəmələr aşağıdakıları nəzərə almalıdır: bütün insanlar heç bir ayrışikliyə yol verilmədən əsas hüquq və azad-

lıqlara malikdirlər; insan hüquq və azadlıqları məkan, ərazi həddləri ilə bağlı deyildir.

Mülki proses sferasında münasibətlərin beynəlxalq hüquq normaları ilə tənzimlənməsi beynəlxalq mülki prosessual hüququn formalaşmasına gətirib çıxarmışdır. Beynəlxalq mülki prosessual hüququn predmetini xarici elementin iştirak etdiyi beynəlxalq mülki proses təşkil edir. Beynəlxalq mülki prosessual hüququn yekun məqsədi mülki proses sahəsində beynəlxalq hüquq normalarının dövlətdaxili hüquqda realizəsidir. Buna görə də, dövlətlər zəruri şərait yaratmalıdırlar, konkret desək dövlətdaxili implementasiya mexanizmi yaradılmalı və effektiv şəkildə fəaliyyət göstərməlidir.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısı:

1. Azərbaycan Respublikasında məhkəmə sisteminin müasirləşdirilməsi və «Azərbaycan Respublikasının bəzi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər və əlavələr edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. 19 yanvar 2006-cı il, № 352.
2. Konstitusiyaya Məhkəməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Qanunu. Bakı şəhəri, 23 dekabr 2003-cü il, № 561-IIQ.
3. Məhkəmələr və hakimlər haqqında Azərbaycan Respublikası Qanunu. Bakı şəhəri, 10 iyun 1997-ci il, № 310-IQ.
4. Абросимова Е.Б. Судебная власть // Комментарий к Конституции РФ / Под общ. ред. В.Д. Карповича. М., 2002, с. 844-849.
5. Баглай М.В., Габричидзе Б.Н. Конституционное право РФ. М., 1996, с. 406-411.
6. Мовсумов М.А. Гражданское процессуальное право Азербайджана и России: Опыт системного и сравнительно-правового анализа: Дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.15: СПб., 2005, с. 91.

**СИСТЕМА ГРАЖДАНСКО ПРОЦЕССУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА
АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ****РЕЗЮМЕ****Гусейн Аскеров.**

В статье анализируется система гражданского процессуального законодательства Азербайджанской Республики. Гражданский процесс является предметом совместного регулирования внутреннего гражданского и процессуального законодательства и международно-правовых норм. Гражданский процесс охватывает различные и многосторонние действия, но каждый из них служит конечной цели - отправлению правосудия по конкретному гражданскому делу. Система гражданского процессуального законодательства Азербайджанской Республики состоит из Конституции, кодексов, законов, указов Президента, решения Кабинета Министров, международных договоров и соглашений. В сравнении международных и внутренних норм система гражданского процессуального законодательства Азербайджанской Республики предпочитает международно-правовые нормы, в которых Республика является участником. Эти положения нашли свое отражение в Конституции, а также Гражданском процессуальном кодексе Азербайджанской Республики и в других соответствующих законах.

Ключевые слова: *гражданский процесс, законодательство, система, Азербайджанская Республика, закон, указ, источник, конституция, принцип, суд*

**SYSTEM OF CIVIL PROCEDURE LEGISLATION OF
AZERBAIJAN REPUBLIC****SUMMARY****Huseyn Asgarov.**

The article analyzes the system of civil procedural legislation of the Republic of Azerbaijan. The civil process is subject to joint regulation of internal civil and procedural legislation and international legal norms. The civil process covers various and multilateral actions, but each of them serves the ultimate goal - the administration of justice in a particular civil case. The system of civil procedural legislation of the Republic of Azerbaijan consists of the Constitution, codes, laws, decrees of the President, the decision of the Cabinet of Ministers, international treaties and agreement. In comparison with international and domestic norms, the system of civil procedural legislation of the Republic of Azerbaijan prefers the international legal norms in which the Republic is a party. These provisions found their detachment in the Constitution, as well as the Civil Procedural Code of the Republic of Azerbaijan and other relevant laws.

Keywords: *civil process, legislation, system, Republic of Azerbaijan, law, decree, source, constitution, principle, court.*

